

katerih je pa le manjši del uporabljen za preiskave. Avtor je skušal prvenstveno ugotoviti, koliko je bilo v 5. stoletju mongoloidnih in prednjeazijskih elementov na eni strani ter evropeidnih znakov na drugi. Pri tem je ugotovil, da se na prehodu v 5. stoletje javljajo mongoloidni elementi na domači evropeidni osnovi. Te moramo pripisati Hunom. V sredini 5. stoletja je še 50–60 % evropeidnih elementov in 30 % mongoloidnih ter 15 % prednjeazijskih. Kot mongolske elemente bi mogli šteti Hune, a k prednjeazijskim mogoče Sarmate. V 6. stoletju imamo zopet le evropeide. Kljub temu je pričakovati tudi mongoloidne elemente. Gradivo, ki ga je avtor obravnaval, kaže tudi umetno deformacijo glav.

Konstantin Vasiljevič Bernjakovič je v članku »Drevneslavjanske pamjatniki zakarpatskoj oblasti (SSSR)« podal pregled o dosedaj znanih slovanskih najdbah v karpatski Ukrajini. Pri obravnavanju prihaja do sklepa, da so predniki karpatskih Ukrajincev živeli tu nekaj tisočletij. Čeprav ima tamkajšnja slovanska kultura nekatere posebnosti, sodi avtor, da je vendar genetično povezana s kulturo vzhodno-slovanskih plemen in s kijevsko Rusijo. Same najdbe so omejene v ravninah in v predgorju Karpatov.

Poleg teh večjih člankov in razprav je objavljenih tudi še nekaj poročil. Tako Václav Spurný v poročilu »Hromadný nález radiolaritových čepeli z Kálnice« poroča o danes že skoraj popolnoma zgubljeni depojski najdbi radiolaritnih rezil, časovno iz eneolit. Mária Novotná v članku »Nálezy medených sekier s jedným ostrím zo Slovenska« poroča o novih bakrenih sekirah (Schafthalsäxte), ki so na Slovaškem, a niso bile objavljene. Vsega je 7 takšnih sekir, od teh 5 s Slovaškega 2 z Ogrskega. Tipološko jih avtorica deli na nekoliko skupin. Ker predstavljajo naključne najdbe, sodi avtorica, da je vprašanje njih nosilcev za sedaj še odprto. Utegnejo pa biti sorodni nosilcem šnekenberške ali pa bodrogkereszturske skupine. Glede na kemijske analize, po katerih je baker druge vrste kakor domač, naj bi predstavljale import na Slovaško. V drugem članku poroča ista avtorica o depojski najdbi vplivnih kalupov, ki so bili najdeni leta 1955 (Hromadný nález odlievacích kadlubov zo Želiezoviec). Najdena sta bila dva fragmentirana kalupa, izdelana iz skrilja. Eden je služil za vlivanje ploščatih sekir, drugi za vlivanje ploščatih sekir in bodal. Časovno jih avtorica stavlja v srednjo bronasto dobo, kulturno jih je pa pripisala kasni fazi madjarovske kulture. L'udmila Kraskovská v članku »Látenske pohrebisko v Komjatisiach« poroča o zaščitnih izkopavanjih latenskega grobišča, ki ga datira v 2. stoletje pred n. e. O lekitosu, ki je v Mestnem muzeju v Bratislavi, poroča Jiří Boháč. O grobovih rimske dobe in selitve narodov, ki so bili odkriti že leta 1939, poroča Vojtech Budinský-Krička v članku »Hroby z doby rímskej a stahovania národov v Kapušanoch«. Najdba je pomebna, ker nudi sliko o oddaljenosti postaji nekdanje sarmatske pokrajine. Šele nova raziskovanja bodo razjasnila, ali imamo tu grobove nekdanjega karpatskega prebivalstva, ali pa grobove Jazigov ali nekega drugega sarmatskega plemena. Isti avtor je objavil tudi krajše poročilo o slovanskem grobišču z gomilami v članku »Zpráva o pokusnom výskume na slovanském mohylníku v Bitarovej«. Raziskana je le ena gomila, ki pripada biritualni dobi. Tu so namreč upepeljen grob ter dva skeletna pokopa. Časovno postavlja avtor gomilo na začetek velkomoravske države. Mirjana Čorović-Ljubinković je podala kratek pregled dela v slovanski arheologiji v Srbiji od 1945 do konca 1955. leta.

Na koncu je objavljenih nekoliko recenzij, ki sta jih napisala B. Benadík in O. Pelikán.

J. Korošec

Rad Vojvodjanskih muzeja 4. Novi Sad 1955, 310 str.

Nova številka glasila vojvodinskih muzejev se vsebinsko, razen nekaterih manjših sprememb, ki zadevajo le razporeditev gradiva, ne razlikuje od prejšnjih. Tokrat je arheologija zastopana z manjšim številom člankov, razprav in poročil, kakor smo bili doslej vajeni. Največ razprav je posvečenih raznim bronastim depojskim najdbam, medtem ko je starejša doba od kovinske dalje, pa tudi slovanska perioda zastopana le s po enim člankom. Tudi rimska doba je v resnici zelo skopo zastopana.

Od arheoloških člankov in razprav je na prvem mestu razprava Milutina Garašanina »Neki problemi hronologije i geneze u balkansko-podunavskoj hronologiji na prelazu u metalno doba«. Avtor se mudi največ na podatkih, ki jih je zbral pri novih izkopavanjih na Bubnju pri Nišu. Svoja opazovanja in izsledke skuša s primerjavo z drugim gradivom tudi kronološko izkoristiti. Primerjajoč bubanjsko-humsko skupino z badensko ter kostolaško skupino na eni strani ter Cotofeni, Junacite, Vei in drugimi skupinami na drugi strani, je avtor prišel do sklepa, da je bubanjsko-humska skupina na prehodu iz neolita v kovinsko dobo povsem prevladala v Pomoravju. To je bila posledica dolgega procesa asimiliranja novih elementov metalne dobe. Ta skupina je po avtorjevem mnenju začela v Pomoravju živeti in se formirati v času, ko je v Podonavju živila še mlajša vinčanska faza (okoli 4 m vinčanske kulturne plasti). Avtor deli bubanjsko-humsko skupino na dve fazi. Prva bi naj bila paralelna časovno vinčanski mlajši fazi, medtem ko naj bi se druga faza (Bubanj-Hum II) začela okoli leta 1900. Tedaj se začenja po avtorju v Pomoravju že izrazita bronasta doba. Avtor dalje tudi meni, da v Bosni v tem času obstaja še povsem izrazita neolitska kultura. Zanimivo je tudi njegovo gledišče, po katerem nekatere kulturne skupine, kakor so badenska in kostolaška, ki sta na Bujnu že v prvi fazi mešane z bubanjsko-humsko skupino, ter njim sledeča slavonska kultura ne predstavljajo še bronastodobnih kultur. Zadnja je po njegovi kronološki razporeditvi časovno paralelna bronastodobni bubanjski skupini.

Slavenka Ercegović je pod naslovom »Brončana ostava iz Sviloša« objavila depojsko najdbo bronastih predmetov. Ta je zanimiva posebno po dveh tu najdenih, tako imenovanih posamenterijskih fibulah, ki se širijo po karpatski kotlini in Panonski ravnini. Najdba sama je v resnici bila že objavljena (Holste, Hortfunde Süd-osteuropas). Avtorica datira najdbo v kasno fazo halštatske stopnje »A« po Reineckeju. Etnično jo pa pripisuje brezimnim narodom, ki so tedaj bivali (živel) v Panonski ravnini.

Drugo depojsko najdbo, ki je bila ravno tako, toda nepopolno objavljena, je sedaj znova objavil Zdenko Vinski pod naslovom »Tračko-kimerijski nalaz Adaševci u Srijemu«. Poleg same objave gradiva, ki ga na široko obravnava in datira v prehodno dobo od kasne kulture žarnih grobišč v halštatsko kulturo (Halštāt B — Halštāt C po Reineckeju), daje avtor tudi pregled drugih sorodnih trako-kimerijskih najdb tega časa v Sremu.

Naslednjo depojsko najdbo iz Novega Bečaja je objavil Šandor Nadj v članku »Bronzana ostava iz Novog Bečaja«. Tu je bilo slučajno najdeno okoli 120 bronastih predmetov. Avtor deli predmete na tri skupine. V prvo postavlja orodje in orožje, kakor so srpi, tulaste sekire, noži, kopja, fragmenti mečev, žago, dleta in razna rezila. V drugo skupino postavlja nakitne predmete in predmete, ki so služili delu oblačil, kakor so igle, gumbi, steklene jagode, zapestnice, verižice, fibule, zapone itd. V tretjo skupino pa postavlja razne polizdelke ter kose kovine. Gradivo je zelo nehomogeno. Zato sodi avtor, da je ta najdba čisto trgovskega značaja, ker so tudi časovno predmeti dokaj različni. To potrjuje tudi kemijska analiza v sestavi brona, ki jasno kaže razlike. Najstarejši predmeti naj bi bile tulaste sekire, dalje igle in večji del zapestnic. Te predmete datira v bronasto periodo C in D po Reineckeju. Ostali predmeti pa po avtorjevi sodbi pripadajo starejši železni dobi.

Slovanskemu obdobju pripada članek Olge Šafarik »Nalazi sa nove avarsko-slovenske nekropole na Malom Idjošu«. Izvedli so zaščitna izkopavanja. Odkopanih je bilo 15 grobov, že poprej so bili 3 grobovi uničeni. Vsi pripadajo avarskoslovanski periodi. Nekateri grobovi so bili izredno bogati. Posebno pomembne so garniture pasic, tako jezički, kakor okovi in zapone. Ornametirane so z rastlinskimi motivi, rozetami in palmetami. Takšni motivi so v splošnem zelo redki. Avtorica postavlja del grobišča v mlajšo fazo avarske dobe in sicer na konec VIII. in na začetek IX. stoletja.

Med poročili so le trije kratki članki, ki se dotikajo arheologije. Vse je napisala Natalija Simovljević in v njih objavila rimsko aro, najdeno v Kajtosovem, dalje rimski nagrobnik iz Narodnega muzeja v Vršču in aro iz lapidarija Narodnega muzeja v Pančevu.

Ostale razprave, članki in poročila obravnavajo razna etnografska vprašanja, kakor n. pr. Rajko Nikolić »Vetrenjače u Jugoslaviji«, Krunoslav Tkalac »Narodna nošnja sremskih Klimenata u Hrtkovcima i Nikincima« in Radovan Jovančić »Obra-

mica u Sremu«. Zgodovinska vprašanja obravnavajo Kosta Milutinović: »Razvoj federalističke misli kod podunavskih naroda«, Kosta Petrović: »Poreklo, ekonomsko stanje i zanimanje karlovačkog stanovništva u XVIII veku« itd. Z umetnostno zgodovino se ukvarja članek Ljubomira Ivančevića: »Prilog proučavanju crkve sv. Nikole v Starom Slankamenu«. Naravoslovne vede imajo ravno tako nekaj razprav in člankov: Milorad Marčetić: »Istorijat i noviji podaci o gneždjenju močvarica u ptičjim kolonijama« i Nadežda Babić: »Nizinske livade u Podunavlju«.

Obširna so tudi poročila iz življenja in dela vojvodinskih muzejev, v katerih se obravnavajo razni sestanki muzejskih delavcev, adaptacija posameznih stavb za muzeje, muzejske razstave, razne tematične razstave itd. Posebno poglavje je posvečeno tudi muzejskim zbirkam, arhivom in podobnemu gradivu, posebno pa novim muzejskim akvizicijam. Tudi varstvo kulturnih spomenikov v Vojvodini je obravnavano z razpravo Olivera Milanović in arhitekta Miloševića »Crkva sv. Nikole manastira Novog Hopova«. Sledi še muzejska kronika, ocene in prikazi, na koncu pa bibliografija za Vojvodino ter seznam zamenjave publikacij.

J. Korošec

Stanko Pahič: Drugo žarno grobišče v Rušah. Razprave IV/3, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 1957, 67 str., nemški povzetek, 10 prilog, 26 tabel in več slik med tekstem.

V sklopu četrtega zvezka Razprav zgodovinskega razreda je SAZU izdala kot tretji zvezek S. Pahiča »Drugo žarno grobišče v Rušah«, ki je izšla leta 1957. V tej razpravi obravnava avtor drugo žarno grobišče, odkrito v Rušah leta 1952. Razprava v obliki monografije je razdeljena na več poglavij, ki obravnavajo določeno področje. V prvem poglavju podaja avtor opis grobišča, njegovo geografsko lego, njegov obseg, splošen opis lege grobov in njihov medsebojni odnos ter njihove posamezne značilnosti, ugotovljene pri izkopavanjih. Dalje obravnava avtor v istem poglavju grobove po keramičnih pridatkih, tako na primer grobove z žarami in brez njih, obenem po daje tudi pregled odnosa posameznih oblik posod v grobovih. Dosti pažnje posveča tudi legi kosti in pepela. Ostanke po sežigu so shranjevali bodisi v žari ali izven nje na dnu groba.

Drugo poglavje je avtor namenil podrobnejšemu opisu posameznih grobov. Vsega je bilo leta 1952 izkopanih 34 grobov. Ravno tako daje avtor nadrobnejši opis inventarja vsakega groba posebej. Ves ta odstavek razprave je opremljen s posameznimi slikami o legi keramičnih pridatkov v grobovih.

Tretje poglavje posveča S. Pahič keramiki, ki jo obravnava po posameznih odstavkih. V prvem odstavku obravnava tehnično izdelavo posod, tako sestav keramike po materialu, način izdelave, žganje posod, strukturo ostenja, dalje oblike dna, ročaje in površino posod. Drugi odstavek je posvečen tipologiji; del posod je avtor tipološko opredelil med žare, ki jih deli na velike in male. Po profilu jih obravnava še podrobno. Dalje obravnava terine, lonce, ki so maloštevilni, amfore, vrče ter skodele in skodelice. Tretji odstavek obravnava ornamentiko, v glavnem način okraševanja in motiviko. Vrči in polkroglaste skodele so večji del okrašeni, skoraj popolnoma neokrašeni so pa razni tipi žar. Pri drugih oblikah je okraševanje posod v sorazmerju. Med motivi so v glavnem zastopane vodoravne ali pa navpično potekajoče paralelne črte, cik-cak črte itd. Tehnike ornamentiranja so naslednje: vrez, vbodi, brazdasti vrez in plastična rebra. Kovinski predmeti so zelo redki, vsega so najdeni le trije kosi.

Detajlneje je avtor razčlenil zaključek. V vsakem posameznem večjem odstavku obravnava zaključen problem. V odstavku o naselitvi skuša podati družbeni ustroj prebivalstva, lego in odnos grobišča do naselbine itd. V odstavku o gospodarski obliki skuša podati avtor svoje misli o gospodarskem življenju. Po geografski legi prisoja prebivalcem grobišča poljedelsko delovanje, na osnovi keramike pa sklepa, da je bila razvita že neka stopnja obrtništva. Na podlagi male raziskane površine ni v popolnosti mogoče dati slike o socialnem sestavu. O kulturnih problemih žarodobnega prebivalstva je znano le malo, tako niso znani obredi pri sežigu in pokopu, dalje mesto sežiga, po kakšnih vidikih so zbirali keramiko za